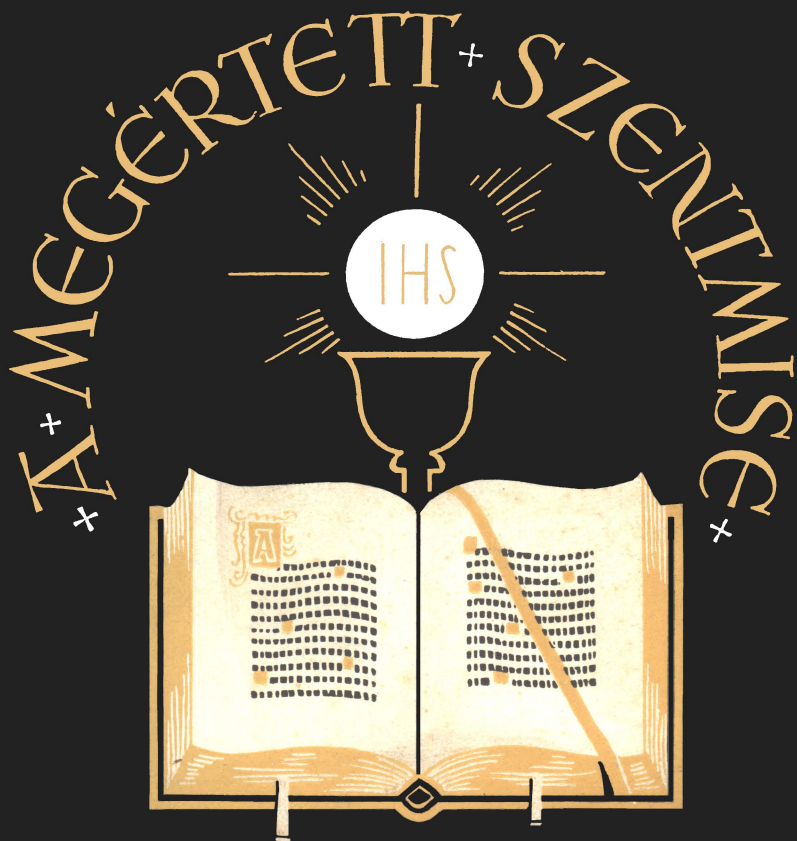

ÍRTA: HAVASS GÉZA.

PÁL

K O R D A R T K I A D Á S A B U D A P E S T

A MEGÉRTETT SZENTMISE

(Kidolgozott szemléltető hitelemzések a szentmise
szerkezetének megértetésére és megtanftására.)

IRTA:
HAVASS GÉZA
csanádegyházmegyei áldozópap

BUDAPEST, 1941
KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. P. Georgius Alaker S. J. censor ex offio.
Nr. 106/1941. Imprimatur. Szegedini, die 22. Januarii 1941.
† Julius episcopus Csanadiensis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

Előszó

A lelkeskedő magyar papságot észrevehetőleg bántja az a jelenség, hogy híveink legnagyobb része a szentmisét nem érti úgy, ahogy azt értenie kellene, jóllehet ezzel találkozik legtöbbször vallási életében. A szentmisének eszmei és szertartási ismerete terén a nagy tömegeket tekintve Magyarországon különösen el vagyunk maradva, míg külföldön az erőteljes liturgikus mozgalom folytán nagy léptekben halad előre a tömegeknél is a szentmisébe való öntudatos bekapcsolódás. Nálunk ez körülményes elsősorban azért, mert a magyar embert nehéz így megszervezni, de másodsorban hiányzik az alaptudás ehhez, mert hitoktatásunk nem nyújt e vonatkozásban az életre szóló gyakorlati tudást. És így annak ellenére, hogy hitoktatásunk kötelező, akár az elemi, akár a középiskolából kikerültek nem tudnak jól misét hallgatni, mert jóformán nem ismerik azt. — Az elemi iskola V. osztályában át kellene venni a „Kis katekizmus” függelékében található „A szentmise rövid magyarázata” című szertartástani részt, de tapasztalat szerint ezt így a könyv alapján csak igazán elsőrendű osztályban lehet valamennyire megtanítani, mert a gyermek a fogalmakat nem tudja mihez kapcsolni; a vasárnapi misehallgatás viszont nem nyújt elégséges gyakorlati ismeretet ehhez. — Ezen a problémán rágódva — hiszem, hogy a kegyelem segítségével — született meg bennem egy ötlet, melyből ki-

indulva dolgoztam fel e könyvecskében tárgyalt szemléltető hitelemzéseket. Magam is meg voltam lepve, hogy közepes észtehetségű gyermekek is milyen könnyen és maradandóan tudták megtanulni a szentmise szerkezetét. Több hitoktató ismerősömnök — volt köztük fővárosi és vidéki egyaránt — megmutattam ezt a módszert, s egyöntetűleg életképesnek és értékesítendőnek minősítették. Ezen a biztatáson elindulva került a könyvben található öt órára beosztott hitelemzés kiadásra. — Bizonyára lesznek e kis munkának mások által fölfedezhető fejlődésre vagy tökéletesítésre alkalmas részei, ezért igen hálás lennék, ha a felmerült új szempontokat a módszer javítása céljából az illetők velem közölni szíveskednének.

Ajánlom ezt a kis művet az Úr Jézus Krisztusnak, az Örök Főpapnak, kérve Őt, adja meg azt a kegyelmet, hogy tanítványaink a szentmisének ezen a módon is végezhető gyakorlati megtanítása után valóban aprószentekké legyenek, — ha nem is úgy, hogy életük feláldozásával mutassanak be áldozatot az Úrnak — hanem a legszentebb áldozatba való öntudatos bekapcsolódásukkal mutassák majd be a mennyei Atyának legtitesezőbb istentiszteletüket!

Szeged-Felsőközpont, 1940. év, Aprószentek ünnepén

a SZERZŐ.

Tájékoztató

1. A hitoktatásban alkalmazott rajzolást a munkaiskola sürgeti. A cél az, hogy a gyermek passzív és receptív szerepét felváltsa az aktivitás, mert kétségtelen, hogy a pusztán szóbeli magyarázatban sokkal nehezebb a gyermeknek a megtanítandó anyag iránti érdeklődését fenntartani, mint a tárgyi szemléltetéssel vagy rajzzal elevenné tett előadásban. De másrésről, mivel az érzékek a lélek kapui, igénybe kell azokat is venni, hogy az ismeretek minél több úton jussanak el a lélekhöz és abban maradandóan gyökeret verjenek. Ezt a célt szolgálja tehát a rajzolás és rajzoltatás is. A gyermek egyébként is igen szeret rajzolni, különösen, ha azt színezheti. Természetesen a gyermek kifejezőmódja igen egyszerű, sőt sokszor primitív, de neki mégis sokatmondó. Ezért fontos, hogy alkalmazzuk ezt az eszközt is a hitoktatásban, de *mértékekkel*, mert ne essünk abba a hibába, hogy mindent rajzolunk, ha kell, erőltetve is! A gyermekkel akkor rajzoltassunk, ha azt mi is lerajzoljuk a táblára, mint magyarázatunk egyik kifejező részét. Így az együttrajzolás a gyermeket leköti, a magyarázott dolgot lelkében jobban elmélyíti. Ezt a módszert követtem ezekben a hitelemzésekben. Rajzaim egyszerűek; nem vagyok rajztehetség s ezért is vállalkozhattam erre, mert így biztosítva volt, hogy olyan ábrákat szerkesztek, amiket minden hitoktató le tud másolni, de ami nem haladja meg a gyermek képességeit sem, mint azt a gyakorlat is igazolta. Mivel az évi hitoktatásban más területeken is szoktunk

rajzolni, ahol az szükséges és hasznos, külön hit-tan-füzetük van a gyermekeknek, mely biztosítja a rajzok megőrzését. A füzetet osztályozom, mert ez serkentőleg hat a gyermekekre, tehát azt rendszerben tartják és vigyáznak reá.

2. Ezen hitelemzéseknek elméleti anyaga az esztergomi „Kis katekizmus” függelékében, a 121. oldalon, „A szentmise rövid magyarázata” c. fejezetben található meg.

a) A tanterv szerint az elemi iskola V. osztályában adandó elő. — Azonban a gyakorlat azt bizonyítja, hogy az anyag fontossága miatt ismételtén előadhatjuk a többi felsőosztályban, sőt ott, ahol a gyermekek IV. osztályból középiskolába mennek, tanácsos már megtanítani a középiskola legelső osztályaiban is, nem várva meg a Szertartástan ilyen vonatkozású anyagát. Előadható a gazdasági iskolákban szintén, mivel ott úgy sincs az anyag pontosan meghatározva. Ezzel a módszerrel egy kollégám a szentmise szerkezetét iparostanoncoknál is sikerrel megtanította.

b) Lehetőleg a tanév elején, kb. októberben adandó elő, hogy évközben ismétlésekben vissza lehessen rá térni és így még maradandóbban elmélyíteni. — Mivel a IV. osztályban már a gyermekek a katekizmusi kérdéseket mind átvették, s ha az Ágazatokkal kezdjük is az V. osztály tanévét, akkor sem lesz logikai bicsaklás hittani ismereteikben, a negyedik ágazat után bekapcsolni ezt az ötórás anyagot. Inkább más dolgok tárgyalását vonjuk össze, de ne sajnáljuk a kérdéses óramennyiséget e fontos ismeretközlésre szentelni.

3. A hitelemzések vázlatául a müncheni módszer vettem, amibe természetesen beolvasztottam a munkaiskola gyakorlati megfigyeléseit. A cél mindenképen az volt, hogy a hitoktató munkáját egységes óraterv könnyítse meg, másrésről a

gyermek számára minél érthetőbb legyen az anyag.

Szükséges egy készlet színes tábla-krétát beszerezni, mert a színes ábrák lényegesen nagyobb benyomást tesznek mindenkire, de főleg a gyermekekre.

4. Felvetődhet e hitelemzésekkel kapcsolatban az a probléma, hogy talán a gyermekeknek előadandó anyagot lehetett volna egyszerűbben fogalmazni. Mivel általában a hitelemzések nem azért kerülnek kiadásra, hogy azt a hitoktatók szórólistára „bevégyék” és így a szöveghez szolgailag ragaszkodva adják elő, ami a könyvben van, írtuk meg ezzel a mondatfűzéssel a magyarázatokat. A különböző iskoláknál a gyermek-anyag értelmi képessége szerint változhat a hitoktató beszédstílusa, - ezért e hitelemzésekben található magyarázatok is pusztán támpontul kívánnak szolgálni!

Első óra:

A szentmise fogalmi ismerete

(Az óra anyaga a „Kis katekizmus” 292., 293., 294., 295., 296., 298. kérdései.)

I. Előkészítés. — Kedves gyermekeim! A jó Isten úgy rendezte be a mi életünket, hogy egy hétből 6 napon át testünkkel törődünk, megkeresve a szükséges táplálékot és ruházkodásra valót. Azonban az ember nemcsak testből, de lélekből is áll. Ezért a jó Isten megparancsolta, de méltó és igazságos is, ha egy napot, a hetedik napot Neki szenteljük és ezáltal lelkünkkel is foglalkozunk. Mondja csak meg tehát valaki: Hogyan kell a vasárnapot megszentelnünk? — (173. kérdés.) . . . hogy szentmisét hallgatunk! . . .

Tehát mint hallottuk: szentmisét hallgatunk! Hogy mi is az a szentmise és hogy azt megismerjük, ezért

II. Célkitűzés. — ma a szentmiséről fogunk tanulni.

*III. Szemléltetés.** — Tudjuk mindnyájan, hogy őszüleink engedetlenségükkel bűnt követtek el. Ezért ők, de utódaik is elvesztették a megszentelő kegyelmet, mely nélkül nem lehet a mennyországba jutni. Tehát az emberek Ádám és Éva bűnbeesése óta mindig csak azért könyörögtek imáikban és istentiszteleteikben a jó Isten-

* Kenyeres Lajos: „Katolikus élet” c. hittankönyvének 53. fejezete alapján.

hez, hogy tisztítsa meg lelküket a bűntől, adja vissza nekik a megszentelő kegyelmet, hogy bejuthassanak a jó Isten országába, az örök hazába. — Mint mondtam, nemcsak imáikban kérték ezt a jó Istentől, de istentiszteleteikben is, vagyis igen sok áldozatot mutattak be a mennyei Atyának. — Az áldozatot pedig úgy mutatták be, hogy a legértékesebb tárgyaikat, mint például a legszebb báránycát, kenyeret és bort vagy más, nekik drága dolgot Istennek ajánlották fel áldozati ajándékkul, hogy azért visszakapják a megszentelő kegyelmet és a mennyországot. Ezt azért tették, mert az áldozatbemutatás sokkal jobb és tökéletesebb imádása Istennek, mintha csak szóval imádkozunk. — De hiába volt a sok áldozatbemutatás. Az emberek nem tudtak olyan értékes dolgot adni Istennek, amellyel ősszüleink bűnét jóvátehetnék volna és a jó Isten megsértését helyrehozhatják volna. Mivel ezt nem tudták megtenni, ezért a megszentelő kegyelmet se szerezhették vissza. Ezért a mennyei Atya az Ő szent Fiát, a második isteni személyt, Jézus Krisztust küldte az emberek segítségére. Ő azután be tudta mutatni a mennyei Atyának a legszebb áldozatot a keresztfán. A keresztfán volt az oltár, melyen Jézus önmaga életét, testét és vérért adta áldozati ajándékkul Istennek. A jó Istenen esett sérelmet pedig helyrehozta és elszenvedte helyettünk a bűnök büntetését. — Jézus keresztáldozata tehát már elég értékes volt a mennyei Atya előtt. Ezért megbocsátott az embereknek és visszaadta a megszentelő kegyelmet. Ezután már be lehetett jutni a mennyországba. Így váltotta meg Jézus a világot. — Az Úr Jézus tudta, hogy lesznek azután is rossz emberek, akik bűneikkel megsértik majd a jó Istent. Ezért a keresztáldozatot Jézus mindennap megújítja a szentmiseáldozatban. A szentmisében is éppen úgy, mint a kereszten, az

Úr Jézus önnönmagát, testét és vérét áldozza fel érettünk Istennek. Így tehát a keresztáldozat és a szentmiseáldozat egy és ugyanaz az áldozat. A szentmise és a keresztáldozat között semmi különbség nincs, csak az, hogy a kereszten vérontással, a szentmisében pedig vérontás nélkül áldozza fel magát az Úr Jézus érettünk.

IV. Magyarázat. — 1.—292. Hallottuk ugye, hogy az ősszüleink által elvesztett megszentelő kegyelmet és így a mennyországot az emberek maguktól nem tudták visszaszerezni. Tehát hiába volt a sok áldozatbemutatás. Ezért jött az Úr Jézus segítségünkre, mert csak Ő tudott olyan értékes dolgot adni a mennyei Atyának, amiért visszakaphattuk az elveszített kincseket. Ez a mennyei Atyának nagyon értékes dolog az Úr Jézus legszentebb áldozata volt, vagyis amikor életét, testét és vérét adta áldozati ajándéku Istennek. Tehát a keresztfán önnönmagát áldozta föl érettünk. — Ki mutatta be a legszentebb áldozatot?

2.—293. Az Úr Jézus keresztáldozata naponkint megújul a szentmisében, mert ott is éppen úgy, mint a kereszt oltárán Jézus önnönmagát, vagyis testét és vérét áldozza fel érettünk a mennyei Atyának. Így tehát a keresztáldozat és a szentmiseáldozat egy és ugyanaz az áldozat. — Melyik áldozatban újítja meg az Úr Jézus a keresztáldozatát?

3.—295. Azt mondtam, hogy a szentmise és a keresztáldozat között semmi különbség nincs. Azonban valami különbség mégis van, s ez csak az, hogy az Úr Jézus a keresztfán vérontással, a szentmisében pedig vérontás nélkül áldozza fel magát érettünk a mennyei Atyának. — Miben különbözik a szentmise a keresztáldozattól?

4.—294. Ki emlékszik, lássam csak: Hány részre osztjuk fel a Szentírást? — Jól van! No de azt

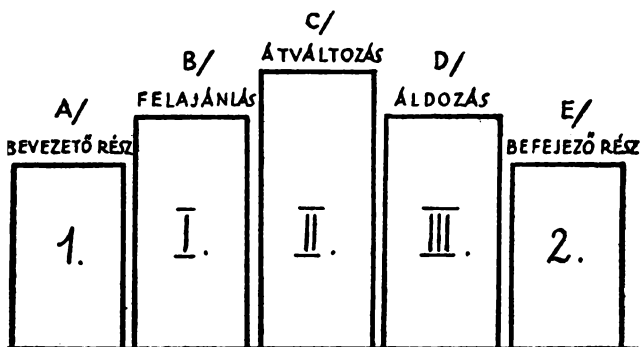
is tanultuk már, hogy melyik kinyilatkoztatás van az ó- és melyik az újszövetségben. — Tehát: az ószövetségben az van, amit a jó Isten Jézus Krisztus születése előtt adott az embereknek, az újszövetségben pedig az a kinyilatkoztatás, amit Jézus Krisztustól és az apostoloktól kaptunk. — Mivel a szentmiseáldozatot is az Úr Jézustól kaptuk, ezért az az újszövetség áldozata! Tehát: Mi a szentmise?

5.—296. Ki emlékszik rá, hogy az utolsó vacsorán „Mit cselekedett Krisztus Urunk e szavakkal: ez az én testem, ez az én vérem?” . . . — Jól van! — Hát azt meg ki tudja, hogy „Mikor változtatják át a püspökök és az áldozópapok a kenyeret és a bort Krisztus Urunk szent testévé és vérévé?” . . . — Jól van! Látom, emlékeztek még arra, amit nemcsak tavaly és azelőtt, de még a II. osztályban tanultunk! — Tehát gyermekeim, az Úr Jézus a szentmisében ölt testet ismét, ha emberi szemmel és érzéssel fölfoghatatlanul is, a kenyér és a bor külső színe alatt. Ezt pedig először az Úr Jézus az utolsó vacsorán tette. — Mikor rendelte tehát Krisztus Urunk a szentmiseáldozatot?

6.—298. Nyissuk fel gyorsan a katekizmust a legutolsó lapon, amelyen ezt olvassuk „Tartalom”. — Nézzük fent jobbra: „Első rész”. — Fordítsunk s látjuk fent, „Második rész”, majd „Harmadik rész”. — Tehát látjuk, hogy a hittankönyv részekből áll. — De nézzétek, itt van ez az asztal vagy ez a szék, pad, — ezek is mind részekből vannak összetéve. Így általában legtöbb dolog a világon részekből áll. A szentmisének is vannak részei, rajzoljuk ezt most le, amint szokták mondani, jelképesen!

(Most az alábbi ábrát rajzoljuk fel a táblára. Mégpedig az első és utolsó részt zöld színnel, a két szélső főrészt pirossal és a középső részt

sárga krétával. Mialatt rajzoljuk az egyes ábrákat, hangosan mondva írjuk fölé a megfelelő rész nevét is.)

Íme, mit látunk, gyermekek?! — A szentmise öt részből áll. — Mégpedig 3 főrészből (ekkor a 3 főrészbe beírjuk a római számokat) és két kiegészítő részből (ezeket arab számmal látjuk el). — Vagyis: melyek a szentmise főrészei? . . . — És: Melyek a szentmise kiegészítő részei? . . .

(A 291. kérdést tapasztalat szerint a gyermekek nehezen értik meg. Az áldozat fogalmát viszont e hitelemzés szemléltetési részében remélhetőleg meg tudtuk értetni a gyermekekkel. Ezért ezt a kérdést elhagyhatjuk. V. ö. Tomka Ágoston S. J.: „Theophil” Hitelemzések. III. kötet. 82. old.)

A 297. kérdés ismeret-közlését később kapják meg a gyermekek, ha nem is ebben a formában. Most tehát elhagyjuk.)

V. *Alkalmazás.* — Mivel ti már nagyobbak vagytok, gyermekeim, jobban meg tudjátok érteni, milyen nagy dolog is a szentmise. Nagy dolog azért elsősorban, mert e nélkül nem szállna le a földre ma is az Úr Jézus Krisztus, hogy velünk együtt legyen, földi vándorlásunk társa legyen.

Nagy dolog másodsorban azért is, mert aki a szentmisén jelen van, az a jó Isten előtt ezzel fejezi ki legjobban azt, hogy Őt szereti és imádja. Ez tehát a legtökéletesebb imádása Istennek, de természetesen csak akkor, ha mi nemcsak jelen vagyunk, de imáinkkal és figyelmünkkel abban részt is veszünk. Tehát ne felejtsetek el, hogy a jó Istennek legtetszőbb imádás a jó szentmise-hallgatás s hogy viszont minél jobban, a szentmisét megértve vegyetek részt benne, azért a következő órákban a szentmise részeivel ismerkedünk majd meg.

Második óra:

a) Bevezető rész

(Az óra anyaga a „Kis katekizmus” 121.—122. oldalain található.)

I. Előkészítés. — Hogy is tanultuk a múlt órán? Hány részből áll a szentmise?

(Felszólítunk valakit. Megesik, hogy a gyermek hirtelen nem tudja, akkor a balkezünket nyitott 5 ujjal föltartjuk, mert ennek lépcsőzetes formája az előző órai rajz után hasonló szemléltetést ad. Így segítünk a felelőnek.)

Tehát öt részből áll! Hány ebből a főrészt? (Most begörbítjük a hüvelyk- és a kisujjat, s a gyermek előtt áll a kép.) Tehát 3 főrésze van. — Melyek a szentmise főrészei? . . . — Jól van. — Hány kiegészítő részből áll? . . . (Most meg a 3 középső ujjat húzzuk be, kinyitva a két szélsőt, s a kép ismét a gyermek előtt áll.) Tehát 2 kiegészítő része van még, ú. m.: . . .

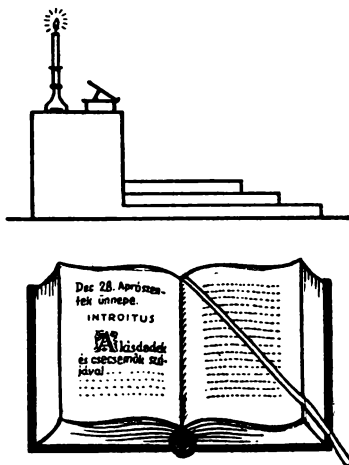
II. Célkitűzés. — Ma gyermekeim a bevezető résszel fogunk megismerkedni, ezért írjuk fel a füzet lapjának felső részére: Bevezető rész. (Ekkor mi is felírjuk a táblára.)

III. Szemléltetés. — 1. A szentmisét a pap a lépcsőimádsággal kezdi meg. Ezért rajzoljuk fel az oltárt!

(Fehér krétával az ábra szerint rajzoljuk fel az oltár vázlatát.)

Lássátok, gyermekek, mivel a pap itt (ezzel a lépcsőre mutatunk) kezd el a szentmise imádságait, hívjuk ezt a részt lépcsőimádságnak.

2. Ezután a pap fölmegy az oltárhoz és a

Lépcsőimádság. — Bekezdés (Introitus).

misekönyvből elimádkozza a bekezdést. Rajzoljunk fel egy nyitott misekönyvet.

(Fehér krétával az ábra szerint rajzoljuk fel a könyvet. Széleit pirossal színezzük és a könyvjelzőt zölddel.)

Mivel minden olvasmány „bekezdéssel” kezdődik, — mint itt a rajzban is látjátok — ezért a szentmise imáit és olvasmányait is egy bekezdő imádság vezeti be.

3. Ezután a pap az oltár közepén a hívek nevében bűnbánó könyörgést mond a Szentháromsághoz. Ezért az első 3 „Uram irgalmazz” a mennyei Atyához, a 3 „Krisztus irgalmazz” a Fiú

Istenhez és a második 3 „Uram irgalmazz” a Szentlélekhez szól. Írjuk így fel!

(Lila krétával írjuk fel nagy betűkkel az ábr szerinti szöveget s az „Atyához” stb. neveket fehér krétával föléje írjuk.)

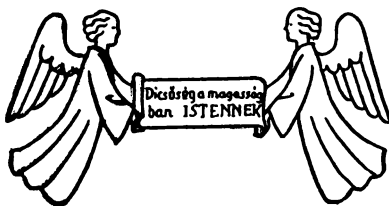
az Atyához — a Fiúhoz — a Szentlélekhez

3 × Uram — Krisztus — Uram irgalmazz!

Kyrie.

4. Mit énekeltek az angyalok a kis Jézus születésekor, amikor a pásztoroknak hírül vitték az Ő földre szállását? . . . — Dicsőség a magasságban Istennek és a földön békesség a jóakarátú embereknek! — Ezzel az angyali énekkel kezdi a pap azt az Istent dicsőítő imát, amit Gloriának nevezünk. Rajzoljunk fel két angyalt, de csak egyszerű vonalakkal, hogy mindenki le tudja másolni!

(Fehér krétával rajzoljuk az angyalokat, a felírás keretét lehet pirossal és a szöveget sárga színnel.)

Gloria.

A Gloria után a pap a hívek felé fordulva így köszönti őket: Dominus vobiscum! Vagyis: az Úr legyen veletek, amire a ministráns azt feleli: és a te lelkeddel! Ez a köszöntés többször fordul elő a szentmisében. Írjuk fel!

(A szöveget zöld színnel, a magyar jelentést fehérrel írjuk fel.)

Dominusz vobiszkum!

(Az Úr legyen veletek!)

5. Ezután a pap visszamegy a misekönyvhöz és elimádkozza minden hívő nevében a gyűjtő-imádságot. Rajzoljunk fel egy kört, mint egy nagy kerek aranydobozt, melyben a hívek kérései vannak összegyűjtve.

(Táblakörzővel rajzolunk egy kört. A kör vonala mellett sárga krétával utána húzzuk az „aranyat” érzékeltető színt. A szándékokat különféle színekkel írjuk be.)

Lehet tehát imádkozni szüleinkért, a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért, egészségért, a betegekért, esőért, a missziókért és a békéért stb.

6. Ezután a pap a misekönyvből elolvassa a szentleckét. Mivel ez rendszerint valamelyik apostoli levélnek egy részlete, rajzoljunk fel egy levelet!

(Fehér krétával egy levélborítékot rajzolunk, rajta piros pecséttel.)

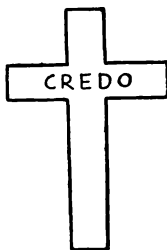
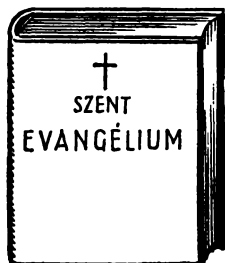
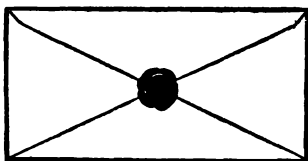
7. Majd átviszi a ministráns a misekönyvet s a pap elolvassa belőle az oltár baloldalán a szent evangéliumot. Rajzoljunk fel egy evangéliumos könyvet.

(Felmutathatjuk a Szentírást, majd fehér krétával az ábra szerint rajzoljuk fel. A könyv széle piros. A felirat és kereszt sárga.)

Mivel az evangélium az Úr Jézus tanításának vagy élettörténetének egy része, azért tiszteletből felállunk és így hallgatjuk meg. Ezután 3 kis keresztet írunk: homlokunkra, ajkunkra és mellünkre egyet-egyet, mintegy jelképezve (ekkor az evangéliumos könyvnél felrajzolt három különböző színű kereszt mellé írjuk a szöveget): eszemmel higgyem, ajkammal megvalljam

és szívemben megőrizzem az Úr Jézus példáját és tanítását.

8. Milyen jellel valljuk meg kiválóan, hogy kat. keresztények vagyunk?

Gyűjtőimádság. — Szentlecke. — Szent Evangélium. — Credo.

. . . a szent kereszt jelével . . . Tehát mivel az evangélium után sokszor elmondja a pap a

Credót, vagyis a bővebb hitvallást, ezért rajzoljunk fel egy keresztet.

(Fehér krétával rajzoljuk s a „Credo” szót pirossal írjuk bele.)

Ezzel, gyermekeim, végetért a szentmise első szakasza, a bevezető rész, mely a szentmise első kiegészítő része.

IV. Magyarázat. — (Miután a gyermekek nagyobb része készen van a rajzzal, — a lassúbbak majd pótolják utána — elővesszük a katekizmust és a 121. oldalon a tárgyalt anyagra vonatkozó szöveget közösen elolvastatjuk. Minden résznél mikor magyarázunk, először a rajzra mutatunk és úgy fűzzük hozzá mondanivalónkat, hogy ezzel is erősítsük a gyermek asszociációját. Az egyes részek magyarázataként pedig az alábbiakat mondhatjuk el.)

1. A szentmisét, illetve a lépcsőimát, mint minden imádságot a pap kereszttetéssel kezdi meg. Majd elmondja a ministránszal fölváltva a Szentírásból vett 42. zsoltárt, vagyis szent éneket, amit Dávid király írt. A lépcsőimában van még az általános bűnvallomás, melyben a pap a saját, a ministráns pedig a hívek nevében megvallja gyarló voltát és a szenteket segítségül hívva, bocsánatot kér Istentől.

2. A bekezdés vagy latinul: introitus, a szentmise hangulatát foglalja röviden magába. Például: bűnbánatot, örömet, hálaadást stb. Ez az első változó rész, mert vannak a szentmisének állandó és változó részei. Változó részek: a bekezdés, a gyűjtőima, a szentlecke, a szent evangélium, a csendes ima és az áldozás utáni imádság.

3. „Kyrie eleison” a bűnösök nevében mondott könyörgés.

4. A Gloria a Szentháromságot dicsőítő ének, melyet nagy dicsőítésnek is neveznek, mert van kis dicsőítés, a „Dicsőség az Atyának és Fiúnak

és Szentlélek Istennek . . .” (Ha van idő, olvassuk fel a magyar Misszáléból.)

5. A gyűjtőima végén a kérést a pap, melyet a mennyei Atyához intéz, az Úr Jézus által és érdemeire való hivatkozással kéri. Azért teszi ezt, mert az Úr Jézus mondta, hogy bármit kértek, az én nevemben kérjétek. Ennek a végén a hívek nevében a ministráns „Amen”-t mond, vagyis, hogy úgy legyen!

6. A szentlecke rendszerint Szent Pál apostol valamelyik leveléből vett részlet. De néha az ószövetségi Szentírásból is vesszük. Ebben a jó Isten az apostolok és a próféták által ad nekünk tanítást.

7. A szent evangéliumban viszont a jó Isten szent Fia, az Úr Jézus Krisztus által tanít minket. Mivel ez egészen közvetlenül a jó Isten tanítása, ezért állunk fel tiszteletből és úgy hallgatjuk meg. Mondjuk el mégegyszer, mit jelent a három kis kereszt-írás: . . .

8. Mivel a jó Isten ígését hallottuk a szentleckében és evangéliumban, ezért mintegy feleletképpen következik a nagy „hiszek” megvallása, vagyis hogy mindazt hisszük, ami a Szentírásban van. Ezért mondja el a pap a Credót, a bővebb hitvallást, melyben röviden össze vannak foglalva hitünk legfőbb igazságai.

V. Alkalmazás. — Kedves gyermekeim! Az Anyaszentegyház a szentmisének bevezető részében csak imádkozik s így készül elő az Úr Jézus keresztfáldozatának megújulására. Imádkozzatok mindig buzgó szívvel és énekeljétek repeső lélekkel, hogy minél szebben készülhessetek elő ti is a mi Urunk Jézus Krisztus láthatatlan, de valószínűsán történő megtestesülésére.

Harmadik óra:

b) A felajánlás és c) Az átváltozás

(Az óra anyaga a „Kis katekizmus” 122—123. oldalain található.)

I. Előkészítés. — (A 2. óra előkészítéséhez hasonlóan, kezdjük a szentmise részeinek elmondásával.)

Tehát a múlt órán, kedves gyermekeim, megtanultuk az első kiegészítő részt, a bevezetést.

II. Célkitűzés. — Ma pedig meg fogunk ismerkedni az első és második főrészszel, a felajánlással és az átváltozással. Irjuk fel: Felajánlás.

III. Szemléltetés.

1. Emlékeztek bizonyára, mikor a pap kijön misézni, a kelyhet letakarva hozta ki és így tette le az oltárra. Mikor a felajánlás megkezdődik, leveszi a kehelytakarót és a ministráns egyet csönget.

(Felrajzolunk sárga krétával egy csengőt.)

Ezután felajánlja a mennyei Atyának az áldozati adományokat. Az aranytányérkán az ostyát és a kehelybe öntött bort. Rajzoljunk fel tehát mi is egy ostyát és egy kis kancsó bort.

(Fehér krétával rajzoljuk az ostyát és a kancsót, melyben a bort barna színnel árnyékoljuk.)

2. Ezután következik a kézmosás, amikor a pap a két kezén a hüvelyk- és a mutatóujját (feltartom a két kezemet, melyen csak az említett ujjak vannak nyitva) megmossa. A ministráns ezért egy kis kancsóból vizet önt rá. Rajzoljuk

fel tehát ezt a négy ujjat, amint éppen a víz ráömlik.

(Az ábra szerint rajzoljuk a táblára az ujjakat, a kancsót és a tálkát fehér színnel. A kancsóban levő és lecsurgó vizet késsel árnyékoljuk. Az ujjakat gyengén pirosra színezzük a körmöket kivéve.)

3. A kézmosás után a pap középre megy, kissé imádkozik, majd kifordul a hívek felé és imádságra szólítja fel őket mondva: *Orate fratres* = Imádkozzatok testvérek!

(Az ábra szerint nagy betűkkel, zöld színnel írjuk fel a latin szöveget, a magyar jelentést fehérrel.)

Oráte frátresz! (Imádkozzatok testvérek!)

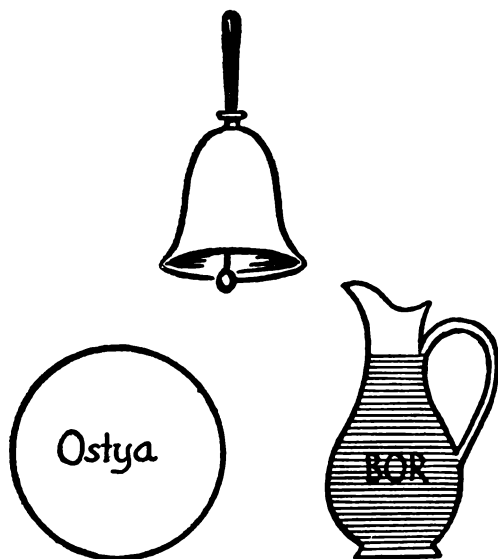
Mondjátok csak, gyermekek, hogyan szokta mutatni a tanító bácsi, hogy csend legyen, vagyis lakatot a szájra? Ügye így?

(S ekkor az ismert jellel, az ajkakra tett mutatóujjal szemléltetjük a csendet.)

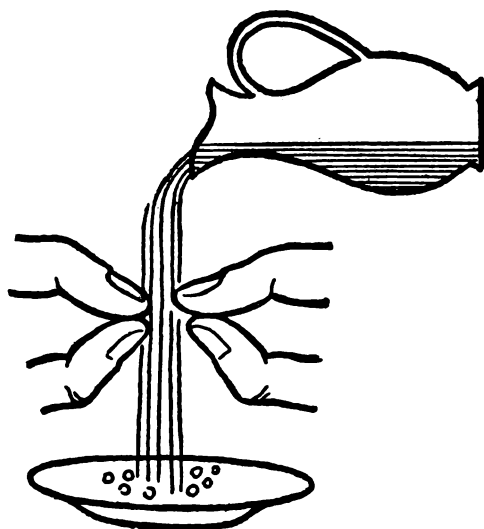
Ezért a kézmosás utáni csendes imát, mivel ezt a pap egészen halkán mondja így jelképezzük. Rajzoljuk fel!

(Most az ábra szerint fehérrel felrajzoljuk előbb a mutatóujjat s a kezet, mögéje a száját, majd az arc többi részét néhány vonallal. Az ajkat pirossal színezzük, a többit nem. Megjegyzem, hogy ez talán kissé furcsának tűnhet fel egyesek szemében, de tapasztalatom szerint a gyermekek mindíg halálos komolysággal, mint egészen természetes dolgot fogadták.)

4. Ezután következik a legszebb ének, a nagy hálaadó imádság, az úgynevezett előének. Rajzoljunk fel ennek jelképezésére egy kottatőredéket. — (Fehér krétával rajzoljuk az ábrát.)

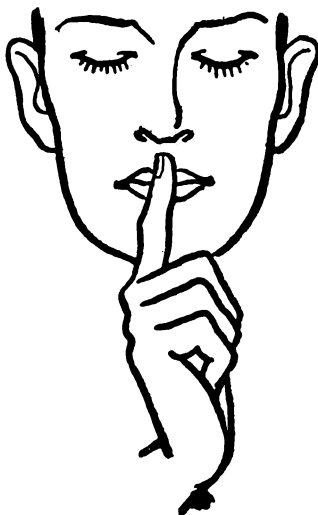

Aldozati adományok.

Kézmosás.

Ennek befejeztével a pap háromszor mondja az angyalok énekével: Szent, szent, szent a seregek Űra Istene! Ekkor a ministráns háromszor

Csendes ima.

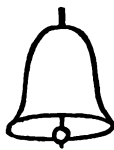

Előének.

Szent

Szent

Szent

Sanctus.

csönget. Rajzoljuk fel tehát a 3 csengetést jelképesen 3 csengővel. (Az ábra szerint sárga színnel rajzoljuk fel s föléje fehér krétával írjuk a „Szent” szavakat.)

*

Ezzel, gyermekeim, végetért a szentmise első főrésze, vagyis a felajánlás. — Következik a második főrész, az átváltozás. Írjuk fel: Átváltozás.

1. Ebben a részben először is megemlékezik a pap az élőkről, mégpedig azokról, akik a földön élnek, ezért rajzoljunk fel egy földgömböt.

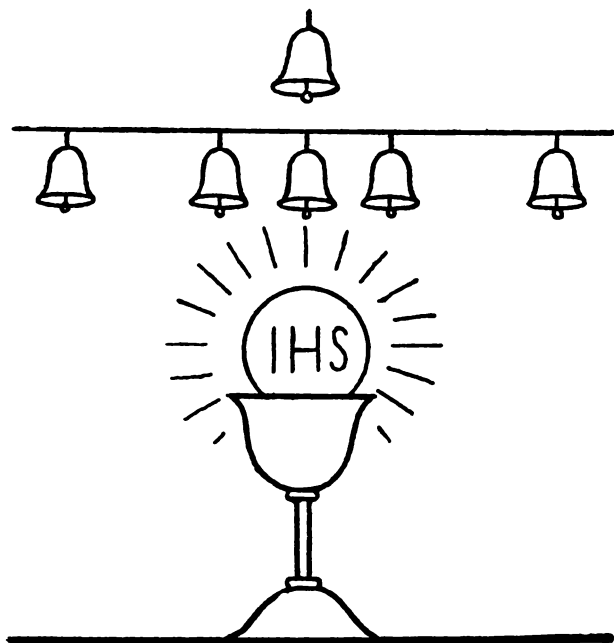
Megemlékezés az élőkről.

(Táblakörzővel felrajzolunk egy kört, amibe az ábra szerint az egyes földrészek hozzávetőleges körvonalaát fehér krétával rajzoljuk be. A tengert kézzel árnyékoljuk.)

2. Ezután következik a szentmise legfontosabb része, maga az átváltozás, amikor az Úr Jézus Krisztus magára veszi a kenyér és a bor külső színeit. Tehát elrejtőzve bár, de Ő maga jelenik

meg az oltáron. Ekkor a ministráns egyet csönget, mire mi történik? No, ki tudja? — Úgy van!

Tehát az orgona elhallgat és mindenki letérdel. Rajzoljunk fel tehát egy csengőt. Ezután megtörténik az átváltozás, amikor mind a szent test, mind a szent vér felmutatásakor ötször csengetnek. Rajzoljunk fel tehát öt csengőt. Mivel most az oltáron van az Oltáriszentség, tehát maga az Úr Jézus, rajzoljuk fel az Oltáriszentséget úgy, mint láttuk a kongresszusi jelvényben is (megmutathatjuk valóságban is), vagy másutt.

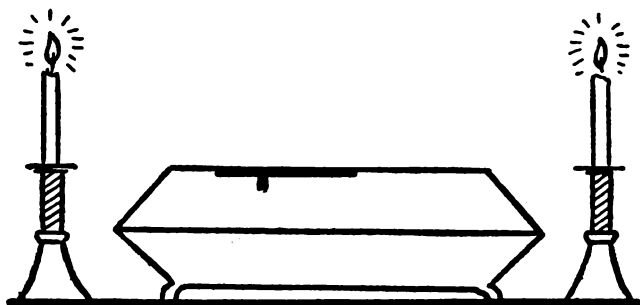

Az átváltozás és Úrfelmutatás.

(A csengőket, kelyhet és a dicsfényt sárga krétával, a szentostyát fehérrel rajzoljuk.)

Az ostyában látjuk az I. H. S. betűket. Ez az Űr Jézus nevének görög nyelvű kezdőbetűi. I=J, H=Ē, S=Sz. (Ezt felírjuk a táblára.) Ez tehát az Űr Jézus monogramma. A monogramm pedig vezeték- és keresztnévnek kezdőbetűit jelenti.

3. Az Űrfelmutatás után megemlékezik a pap a holtakról, akik testük szerint holtak, de a lelkük az él! Tehát azokról, akik a mennyországban vannak?! — Ugye nem, mert azoknak nincs szükségük már imára, mert ott vannak a jó Istenél. — Hát akkor azokért, akik a pokolban vannak?! — Nem, mert viszont ezeken már nem segít az ima, hiszen onnan soha ki nem szabadulhatnak. — Akkor tehát azokról emlékezik meg itt a pap, akiknek lelke a tisztítóhelyen van, mert ezek az ima segítségével folytán hamarabb kiszabadul-

Megemlékezés a holtakról.

hatnak és így előbb juthatnak a mennyországba. A holtakról való megemlékezés jelképezésére rajzoljunk fel egy koporsót. (A koporsót fehérrel, a keresztet sárgával rajzoljuk. A gyertyatartókat ízlés szerint. A gyertyákat piros lángnyelvvel.)

Ezzel, gyermekeim, befejeződött a szentmise második főrésze, vagyis az átváltozás.

IV. Magyarázat. — (A 2. óra magyarázatában ismertetett módon a katekizmus 122. oldalán

található szöveget közösen olvassuk, majd az egyes részekhez az alábbi kiegészítő magyarázatot fűzzük.)

b) Felajánlás

1. Mielőtt a pap levonná a kehelytakarót, rövid felajánlási imát mond el. — Az áldozati adományokban a kovásztalan kenyér az Úr Jézus büntelenségét jelenti. — A borhoz egy cseppnyi vizet önt a pap, ami az Úr Jézus istenségének és emberségének egyesülését jelenti. Mert: Mit is jelent, hogy az Isten Fia emberré lett? (65. kérd.) — . . . hogy Ő a Szentlélek ereje által emberi testet és lelket vett föl és azért Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember.

2. A pap a kézmosásban azért ezt a négy ujját mossa meg, mert ezt kente fel a püspök szent olajjal, mikor az illető papot felszentelte. Másrészt, ezzel a két ujjal fogja meg az Oltári-szentséget.

3. Azért csendes ez az ima, mert sok részt hangosan vagy énekelve mond a pap, de ezt mindig halkan.

4. Az előéneket a pap a nagymisében énekli. Ennek olyan szép a dallama, hogy volt egy híres zeneszerző, — Mozartnak hívták — aki azt mondta, hogy mindent odaadna abból, amit addig szerzett, ha ő csinálhatta volna ezt a gyönyörű éneket. Ennek nemcsak a dallama, hanem a szövege is nagyon szép, mert fontos és ünnepélyes hálaadást intéz ebben a pap Istenhez.

c) Átváltozás

1. A pap itt megemlékezik az egész Anyaszentegyházról. Névszerint is XII. Pius pápáról és X. Y. püspök urunkról, majd pedig gondolatban azokról is, akik imáit kérték. Megemlékezik még

azon a szentmisén jelenlévő összes hívekről is. A szentmise kegyelmeiből minden katolikus keresztény kap, de leginkább azok, akik jelen vannak, sőt ezeknél is többet kapnak a ministránsok, ha jó lélekkel végzik szent oltárszolgálatukat.

2. Kikre szállott át az apostoloktól az a hatalom, hogy a kenyeret és a bort átváltoztassák Krisztus Urunk szent testévé és vérévé? (275. kérd.)

. . . a püspökökre és az áldozópapokra . . . Ezt a hatalmat ilyenkor gyakorolja minden pap. Ezért ez a szentmise legfőbb része, másszóval csúcspontja. — Lapozzunk csak a rajzfüzetben kissé vissza, amikor lerajzoltuk a szentmise fölépítését. Mit látunk? — Ugye azt, hogy a legkiemelkedőbb rész az „átváltozás”. Most már tudjuk, azért, mert ebben ölt testet az Úr Jézus. — Ezért hajt térdet a pap és ezért térdelünk le mi is. — (Most a csengőkre mutatva megmagyarázzuk, hogy milyen mozdulatoknál, hányszor csengetnek.)

Gyermekek, íté van ez a rózsafüzér! (Erre felmutatjuk és mind ránéznek.) Ugye most mind ránéztetek erre s nem sütöttétek le szemeiteket. Tehát, ha valamit mutatnak, ránézünk. És mégis mit látunk sok embernél? . . . Mikor Úrfelmutatás van, leszegik fejüket és verik a mellüket. Hát akkor kinek mutatja fel a pap az Úr Jézust, ha senki sem néz rá? Ugye nevetséges viselkedés ez? — Ezért ti mindig, ha Úrfelmutatás van, tegyék össze imára kezeteiket és mondjátok felnevezve a szentségi Jézusra: Oh Jézusom, neked élek. Oh Jézusom, neked halok! Életemben s halálomban örökre a tied vagyok! — Így viselkedtek majd legszebben és az Úr Jézusnak leg-tetszőbben e szent percek alatt. Azért mutatja fel a pap az Úr Jézust, hogy lássa Őt mindenki

és imádhassa, neki hálát mondjon és örüljön, hogy ismét a földre szállt.

3. Tehát a holtakról való megemlékezésben a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért imádkozunk. Minél többet imádkozunk vagy erénygyakorlatokat ajánlunk fel, sőt szentmisét is mondatunk értük, annál hamarább szabadulnak ki onnan, mert segítünk nekik adósságukat kiegyenlíteni. Ők ezért nagyon hálásak és a jó Istennél való közbenjárásukkal viszonzják ezt nekünk.

V. *Alkalmazás.* — 1. Gyermekeim! A felajánlaskor mindig tegyétek fel gondolatban arra a kis aranytányérkára az ostya mellé örömeiteket, erénygyakorlataitokat, szenvedéseiteket vagy kéréseiteket és így ajánljátok fel azt a jó Istennek. Biztosan még szívesebben fogadja majd azokat, mintha csak egyszerűen imában ajánlanátok fel.

2. Az átváltozáskor megújul a keresztdózat. Ott van az oltáron az Úr Jézus szent teste, mint a keresztfán és ott van a kehelyben az Ő kiontott szent vére. Köszönjük meg neki, hogy oly végtelenül szeretett minket és szent önfeláldozásával kinyitotta nekünk az örök haza bezárult kapuját, amit ősszüleink bűne csukott be minden ember előtt.

Negyedik óra:

d) Az áldozás és e) Befejező rész

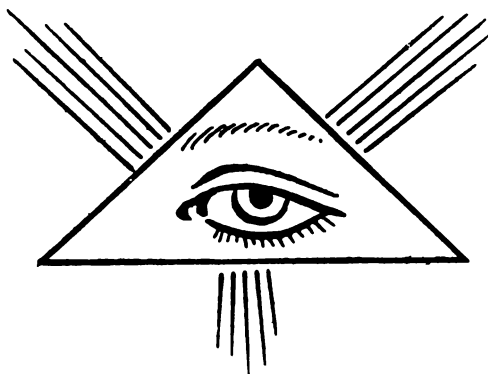
(Az óra anyaga a „Kis katekizmus” 123—124. oldalain található.)

I. Előkészítés. — (A 2. óra előkészítéséhez hasonlóan, kezdjük a szentmise részeinek elmondásával.)

Eddig tehát a szentmiséből megismertük a bevezető részt, a felajánlást és az átváltozást.

II. Célkitűzés. — Ma meg fogunk ismerkedni az utolsó fő- és az utolsó kiegészítő résszel, vagyis az áldozással és a befejező résszel. Írjuk fel: Áldozás.

III. Szemléltetés. — 1. Hány Isten van? . . .
— Jó. — Hány személy van az egy Istenben?
. . . — Jól van. — A háromszemélyű egy Istent,

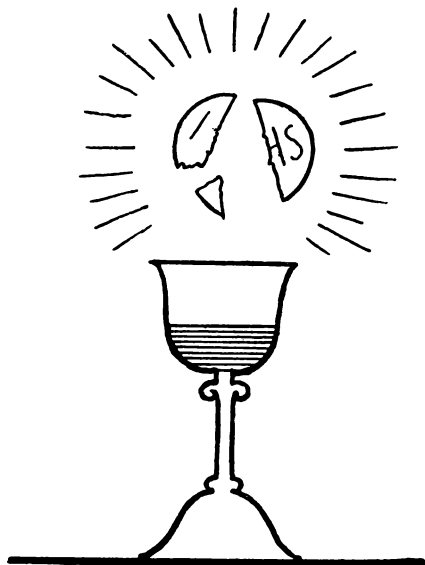

Miatyánk.

vagyis a Szentháromságot jelképesen így szokták kifejezni: (Ekkor felrajzolunk egy háromszöget.) Ugye ez a háromszög egy és mégis három. — De mivel Isten mit tud? . . . Mindent! Tehát rajzoljunk ebbe egy szemet is. — Ezzel a képpel szokták a jó Istent jelképesen ábrázolni. — Mivel itt a pap egészen különösen a jó Istenhez fordul, mikor elmondja a Miatyánkot, azért rajzoltuk fel a jó Istennek jelképét.

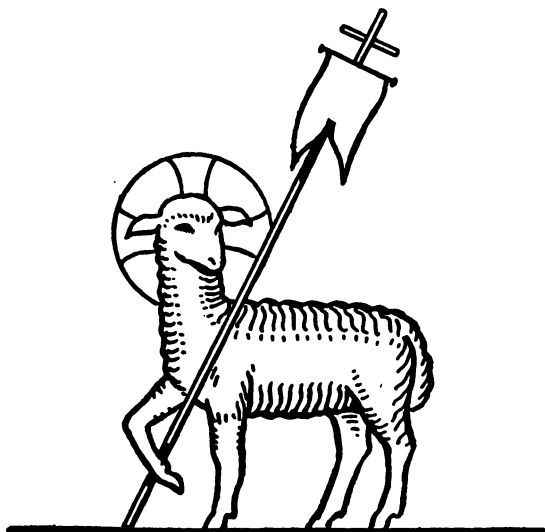
2. Ezután a pap megtöri a szentostyát úgy, mint az Úr Jézus tette az utolsó vacsorán és annak egy kis háromszögű részecskéjét belebocsátja a szent vérbe. Rajzoljuk ezt le! (Az ostyát fehérrel, a kelyhet és a dicsfényt sárgával, a szent vért a kehelyben barnával árnyékoljuk.)

3. Ezután a pap bűnbánólag a mellét verve fordul a szentségi Jézushoz és háromszor azt

A szent ostya megtörése.

mondja, amit Keresztelő Szent János: Isten b^ár^ánya, ki elveszed a világ b^űneit. Ehhez pedig k^őny^őrg^őleg hozz^áteszi: irgalmaz nek^űnk. — Ez^ért **á**b^árazolják sokszor az **Ú**r J^éz^ust, mint a mi **á**ldozatunkat, jelképesen b^ár^ány^ának. Ilyen képet láthattok templomokban és az egyházi ruhákon. Rajzoljuk ezt fel! (A b^ár^ány^át fehérrel, a keresztet barnával, a dicsfényt sárgával rajzoljuk.)

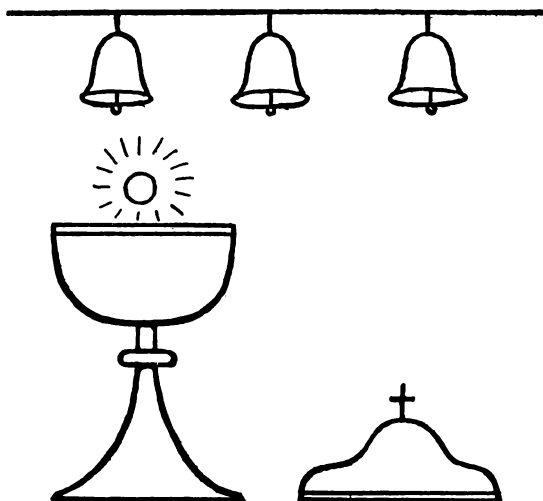
Isten b^ár^ánya.

4. Ezután következik az **á**ldozás. Els^őnek a pap **á**ldozik meg. Miel^őtt magához venné az **Ú**r J^éz^us szent testét és vérét, h^áromszor mondja: Uram, nem vagyok méltó . . . Ekkor a ministráns h^áromszor csenget. Rajzoljuk ezt le.

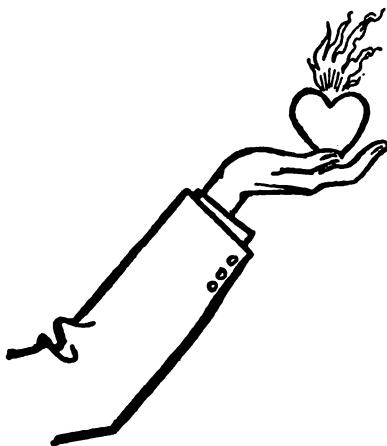
(A h^árom cseng^őt sárga krétával rajzoljuk, a felírást föléje fehérrel.)

Most **á**ldoznak a hívek is, amiért a pap ki-

3 x Úram nem vagyok méltó...

Aldozás.

Hálaadó imádság.

veszi az oltárszekrényből a szentségtartó kelyhet, a cibóriumot. Ki figyelte meg, milyen ez a kehely? Ugye szélesebb, mint a miséző kehely s fedője is van. Sőt egy kis köpenyke takarja be. Rajzoljuk le tehát a cibóriumot úgy, mint mikor a pap fölmutatja fölötte a szentostyával. Rajzoljuk melléje még a fedelét is.

(A cibóriumot és a dicsfényt sárga színnel, a szentostyát fehérrel rajzoljuk.)

5. Mit teszünk szentáldozás után, mikor helyre mentünk? — Ugye hálaadást végzünk, mert eljött hozzánk az Úr Jézus. — A jó Istennek legtetszőbb hála az, ha szeretetünket, vagyis szívünket adjuk oda neki. Ezért a szentáldozás után szeretettől égő szívünket adjuk a jó Istennek. Ezt teszi a pap is, mikor a kehely letakarása után elvégzi a hálaadó imádságokat. Rajzoljuk le, ahogy szívünket odaadjuk a jó Istennek.

(A kezét fehér, a szívet piros s a szívből felszálló tüzet piros, sárga és fehér krétával rajzoljuk.)

*

Ezzel, gyermekeim, végetért a szentmise harmadik főrésze, az áldozás. Következik az utolsó rész, a második kiegészítő rész, a befejezés. Írjuk fel: Befejező rész.

1. A pap, miután becsukta a misekönyvet, középre megy és azt mondja vagy éneklí: *Ite missa est!* Magyarul annyit jelent: Menjete, vége a misének. Írjuk ezt fel!

(Piros krétával a latin szöveget és fehérrel a magyart.)

Ite missza eszt! (*Menjete, vége a misének!*)

Ezután kezével áldást ad, így: (ekkor oldalt fordulunk és bemutatjuk.) Rajzoljuk ezt fel! (Az egész ábrát fehérrel rajzoljuk.)

Aldás.

2. Láttátok az oltárokon azt a három berámázott képet? . . . Azok nem képek, hanem szép rajzokkal díszített nyomtatott imádságok. Azon, amelyik az oltár baloldalán van, az ú. n. evangéliumi oldalon, rá van nyomtatva az utolsó evangélium szövege. Ez Szent János apostol evangéliumának kezdete. Erről olvassa el a pap legutoljára az utolsó evangéliumot. Rajzoljuk ezt fel!

(Sárga krétával egy keretet rajzolunk és bele fehérrel írjuk a szöveget: Sz. evang. kezdete Szent János szerint. Kezdetben vala az Ige . . . stb.)

Mikor a pap ezt elimádkozta, a ministráns a

Utolsó evangélium.

hívek nevében azt mondja: Deo gratias! azaz: legyen érte hála az Istennek, t. i. hogy az Úr Jézus ismét feláldozta magát érettünk a szentmiseben. Irjuk ezt utoljára fel. (Piros színnel a latin szöveget, fehérrel a magyart.)

Deo gráciász! (*Legyen hála érte az istennek!*)

Ezzel, gyermekeim, végetért a szentmise!

IV. Magyarázat. — (A 2. óra magyarázatában ismertetett módon a katekizmus 123—124. oldalán található szöveget közösen olvassuk, majd az egyes részekhez az alábbi kiegészítő magyarázatot fűzhetjük.)

d) Áldozás

1. A Miatyánk a legtökéletesebb imádság nemcsak azért, mert minden benne van, hanem azért is, mert arra maga az Úr Jézus tanított

minket. Ezért imádkozzuk mindig szívesen a Miatyánkot, mert ez biztosan legjobban tetszik a jó Istennek. A szentmisében, ha ide ér a pap, imádkozzátok el ti is mindig.

2. (Megesett, hogy mikor ezt a részt magyaráztam, láthatólag zavart lélekkel megkérdeztek, hogy ez nem „szentségtörés”-e? Szükséges tehát, hogy erre kitérjünk. A naív gyermeklelket ez megzavarhatja, mert nem érti, viszont eszével, ismeretei birtokában sem tudja még feldolgozni.)

Azért töri meg a pap a szentostyát, mert az Úr Jézus is így tett az utolsó vacsorán. — X. Y.! Itt van a Szentírás, olvasd el belőle, hogy igaz-e? — (Ekkor a felszólított gyermek kezébe adjuk a Szentírást, felütve az I Kor. 11, 23—24. versnél és hangosan felolvastatjuk.) — Tehát ez, gyermekeim, nem szentségtörés, mert mondja csak meg valaki: Ki követ el szentségtörést? (155. kérd.) — Ezt tette tehát a pap? — Ugye nem?! Ezért nem szentségtörés az sem, ha valaki véletlenül áldozás után megrágja a szentostyát. Ezt ne tegyétek, hanem azonnal nyeljétek le. (Erre azért térhetünk ki, mert tapasztalat szerint a gyermekek sokszor ezt is szentségtörésnek minősítik.)

3. Ezt a jelképes nevet az Úr Jézusnak Keresztelő Szent János adta, mint azt az evangéliumban olvassuk. Olvasd ezt fel nekünk X. Y.! (A gyermek kezébe adjuk a Szentírást, felütve Ján. 1, 29. és 36. versnél.) Ezért ábrázolják az Úr Jézust jelképesen báránynak is, mert Ő is áldozat volt, mint például Abel áldozatánál a kis bárány.

4. Ezt a szép imát az Egyház a kafarnaumi százados szavaiból csinálta, akinek szerénységet és nagy hitet tanúsító viselkedése annyira tetszett az Úr Jézusnak. Mindíg olyan hívő és alázatos lélekkel mondjuk ezt, mint a százados, mikor áldozás előtt az Úr Jézust szívünkbe várjuk!

5. Ha egy nagy úr eljön hozzátok látogatóba, édesapátok bizonyára megköszöni neki a megtiszteltetést. Hát mikor a legnagyobb úr, a világ Ura és Teremtője jön a szívünkbe, hogyne kellene megköszönni ezt neki. Ezért mond a pap is hálát és azt is megköszöni az Úr Jézusnak a hívek nevében, hogy a szentmisében ismét feláldozta magát érettünk.

e) Befejező rész

1. (Az „Ite missa est”-et kissé szabadon fordítottam, de így érthetőbb a gyermeknek, mintha csak azt mondanám: „Menjetek, elbocsátás van!”)

A pap áldást ad a hívekre, mely azonban a jó Isten áldása, amit a pap — mint például a rádió a kormányzó úr szózatát — nekünk közvetít. Tehát a jó Isten adja ezt az áldást, ezért kell azt térdelve fogadni és illetlen dolog állva maradni!

2. Az utolsó evangéliumban Szent János apostol az Úr Jézust „Ígének” mondja. Ezért imádkozzuk az Úrangyalában is: „És az Ige testté lön!” Ugyanezt mondja az utolsó evangélium végén is a pap, melyre térdethajt. Ez valósul meg minden szentmisében, mert az Ige, vagyis az Úr Jézus újra testté lesz a kenyér és a bor külső színe alatt. — Ezért fejezi be a ministráns a hívek nevében a szép, szívből fakadó röpimával: Legyen érte hála az Istennek! Deo gratias! (Ha csak egyszerűen azt fordítjuk: „Hála az Istennek”, annak a magyar nyelvben így kissé furcsa, cinikusok szemében vidám jelentése van.)

V. *Alkalmazás.* 1. Az átváltozásban földreszállt Üdvözítő az áldozásban jön az emberek szívébe. Fogadjátok be Őt, gyermekeim, minél gyakrabban kicsi szívetekbe, hogy igazán örömmel testesüljön meg az Ige, vagyis az Úr Jézus a szentmisében.

2. Örüljeteek mindig és tartsátok a jó Isten

**nagy kegyelmének, ha egy szentmisén jelen lehet-
tetek s ezért ti is mindig mondjátok hálát, szívből jövő Deo gratias!**

Ötödik óra:

A szentmise szemléltetve

(Ezen az órán az osztályban bemutatjuk a gyermekeknek csak mozdulataiban a szentmisét. Ezért elvitetünk egy teljes misefelszerelést: ruhát, kelyhet, könyvet, ostyát és ampolnát. Más nem kell. A tanítói asztalt hátrább toljuk a dobogón s az mintegy az oltár. — A gyermekek előtt öltözünk fel, megmagyarázva az egyes ruhadarabokat. Az ostyát csak az óra elején, mielőtt kezdenénk a bemutatást, mutatjuk meg és megmagyarázzuk, hogy az mégcsak kenyér, azért is lehetett elhozni. Ezután eltesszük s többet elő se vesszük, mert a gyermek érzélemvilágát megzavarhatja, mivel még érzéki benyomásai erősebbek az érzelműködésnél s mi viszont bár kétséget kizáróan megmagyaráztuk a dolgot, ez mégis csak az észnek szólt!)

I. Előkészítés. — Kedves gyermekeim! Az elmúlt órákon megtanultuk a szentmise szerkezetét, ill. részeit és azok jelentőségét. Most már tudjuk is szépen. Azonban, hogy még jobban megértsetek

II. Célkitűzés. — ezért ma itt az osztályban csak mozdulataiban mutatom be a szentmise szerkezetét. Tehát nem misézek, mert azt itt nem lehet, hanem csak azt végzem, amiből láthatjátok a tanultak alapján, hogy következnek sorra az egyes részek.

III. Szemléltetés és magyarázat. Ez, látjátok, az aranytányér és a kehely. Az aranytányér-

nak, amelyen az Úr Jézus teste fog nyugodni és a kehelycsészének, melyben a szent vér lesz, vagy színaranynak vagy ezüstnek szabad lennie, de ez is aranyozva, mert mi Istennek csak a legértékesebbet adhatjuk. A tányérkát és a kelyhet használat előtt a püspök úrnak kell szent olajjal felkenni, vagyis megszentelni. Csak ezután szabad vele misézni.

Ez a kehelykendő, mellyel a pap a mise végén, miután a kelyhet kiöblítette a szent vér vétele után kitörli a kehelycsészét.

Mikor az Úr Jézust levették a keresztről, szent testét nem a puszta földre, de egy lepedőre tették. Így az Ő oltáriszentségi testét sem szabad közvetlenül akármire rátenni. Ezért teszik ezt a négyszögletű kendőt, az ú. n. korporálét alája. Mivel e kehelykendő és a korporálé közvetlenül érintkezik a szentségi Jézussal, azért első vízből a papoknak kell kimosni és a vizet olyan helyre önteni, ahol tiszteletlenség nem érheti.

Ez itt a kehelyfedő, másszóval palla; ez a kehelytakaró, ez meg a kis táska, amiben tartják a korporálét. Az utóbbiak mindig olyan színűek, mint a miseruha. — (Ezután előírás szerint szemük láttára rakjuk össze a kelyhet.)

Itt van a misekönyv. Latinul van írva. Mivel az egyházi év Ádventtel kezdődik, az első mise Ádvent I. vasárnapjára szól. — Mindennapra más-más szövege van az úgynevezett változó részeknek. — Ezek itt az állandó részek. (Ekkor felnyitjuk a Kánon lapjait.)

(Miután ezeket megmagyaráztuk, az osztállyal szembefordulva felöltözünk. Az öltözékkel kapcsolatban kitérhetünk arra, hogy a nagyobb rendek közötti különbséget az egyes jelvények hogyan fejezik ki. Majd megkezdjük a szentmise bemutatását, de csak akcióiban végezve. Az egyes részek egymásutánját a gyermekekkel előre mondatjuk

és csak ezután mutatjuk be a következő részt. Az egyes részeknél saját belátásunk szerint az előző órák vonatkozó magyarázatát ismételten kihangsúlyozhatjuk, ha az szükségesnek látszik. Ha gyorsan végezzük, 15—20 perc alatt elkészülünk vele, mely után még jut idő az alábbi befejező anyag megmagyarázására és feladására.)

*

(A megtanulandó anyag a „Kis katekizmus” 124. oldalán található.)

I. Előkészítés. — Most pedig, gyermekeim, láttuk a szentmisét, de bizonyára van olyan, aki magában gondolja, hogy miért nem magyarul mondja az imádságokat a pap és miért használnak többféle színű miseruhát? — Hogy ezt is tudjuk

II. Célkitűzés. — azért röviden elmondom, miért mondja a szentmisét latin nyelven a pap és miért használnak más-más színű miseruhát.

III. Magyarázat. — 1. Amikor az Úr Jézus megalapította az Anyaszentegyházat, az akkori ismert világ legnagyobb részén a római nép uralkodott. Tehát az ő nyelvüket, a latin nyelvet használták. Másrészt pedig az első pápa, Szent Péter apostol Róma városában, a római birodalom központjában telepedett le és onnan kormányozta az ősegyházat. Világos, hogy ha azt akarta, hogy mindenki megértse az Úr Jézus tanítását, a latin nyelvet kellett használniok, ezért mondták a szentmisét is latin nyelven.

2. Azonban a római nép elpusztult, csak az emlékei maradtak meg és a nyelve. Ezért a latin nyelv már nem változhat, mert csak az a nyelv változik, amit egy élő nép beszél, mint pl. a magyar nyelv. A mi nyelvünkben még száz év előtt is sok olyan szó volt, amit ma már nem értünk. Hát még 400 év előtt! Egy ilyen sokszáz éves könyvben olvastam egy híres papnak a beszédét,

aki azt mondta: „Kedves testvéreim! Milyen nagy marha is a mi lelkünk!” — No látjátok, most nevettek, pedig ez igaz, mert akkor a marha annyit jelentett, mint kincs. Ugye milyen furcsa volna, ha 100 év múlva ilyen nevetséges lehetne a szentmise szövege, ha azt magyarul mondanák. Azonban latinul ma éppúgy mondják, mint száz évvel ezelőtt és éppúgy meg is értik, mert a szavak jelentése nem változott meg.

3. Egyszer egy magyar ember írta Amerikából, hogy miután kiértek az idegen hazába s ott berendezkedtek, mégsem érezte otthon magát. Egyik nap aztán eljutott a templomba. Hát látja, miután a pap kijött, ugyanúgy kezdett misézni, mint Magyarországon látta és ugyanazokat a szavakat mondta, mint itthon a tisztelendő bácsik. Ezután — mint írta — már nem érezte magát olyan idegennek, mert csak a templomba kellett elmennie, máris ellefejtette a nagy változást, mert ott olyan volt minden, mint szülőfalujának kicsiny templomában. — Lássátok, gyermekeim, ez azért van, mert az egész világon a római katolikusok ugyanazon szertartással és nyelven mondják a szentmisét. Tehát akárhová is elmennétek, kínaiak vagy négerek vagy indiánok vagy eszkimók közé, mindenütt egyformán látnátok végezni a szentmisét. Ez is bizonyítja, hogy a római katolikus Anyaszentegyház, Jézus Krisztus igaz Egyháza, melynek egyik ismertető jegye az egységesség. — Tehát ezen három ok miatt mondják a szentmisét latin nyelven.

•

Lássuk most, hányféle miseruha van?

Ötféle van: fehér, vörös, zöld, viola és fekete. — (Ennek megfelelőleg felrajzolhatjuk a táblára egymás alá kockaalakban az ötféle színt.)

A fehér színt, mivel az öröm és az ártatlanság színe, leginkább az Úr Jézusnak, a Szűz

Máriának és azoknak a szenteknek ünnepein használjuk, akik nem vértanúhalállal, hanem szent életükkel vallották meg az Úr Jézust.

A vörös színt mint a szeretet és a vér szí-
nét pünkösdkor és a vértanúk ünnepein használ-
juk. Pünkösdkor azért, mert akkor a Szentlélek
tüzes nyelvek alakjában szállott alá az apostolokra,
a tűz színe pedig piros.

A zöld színt rendszeren a pünkösöd utáni vásár-
napokon és akkor használják, mikor ezen időszak-
ban az egyes napokra nem esik semmiféle szent-
nek az ünnepe.

A viola, vagyis a lila színt, mivel ez a bűnbá-
nat színe, — ezért visel lila stólát gyóntatáskor
a pap — a két bűnbánati időben, ádvént és nagy-
böjtben használják legtöbbször. Ezenkívül a böjti
napokon.

A fekete színt, mivel az a gyász színe, a ha-
lottakért mondott szentmisében és nagypénteken,
az Úr Jézus halála napján használják.

(Ezekután, ha van idő, elolvastatjuk közösen
a katekizmus 124. lapján levő idevágó szöveget.)

Függelék:

A liturgikus misehallgatás

A szentmise szertartását miután tanítványaink megértették, lehet gondolkozni arról ott, ahol több vagy egy nagy létszámú iskola hallgat szentmisét, hogy a gyermekeket megtanítsuk értelmesen résztvenni a legszentebb áldozatban. Ezt a missa recitata segíti elő.

Mivel az elemi, vagy a latin nyelvet nem tanuló középiskolásokkal nehéz volna hosszabb latin szövegek megtanultatása és hibátlan együtt mondatása, ezért a lépcsőimát nem, így a latin feleletek közül csak a rövidebbeket tanítjuk be. Általában a kánon és a secreta szövegeit leszámítva, a többi megfelelő részt közösen mondatjuk vagy olvastatjuk fel az előimádkozóval. — Mivel a pusztá szövegmondásból álló szentmise száraz és viszont a gyermek érdeklődését frissen kell tartani, ezért népénekekkel váltakozva kell a szóbeli imákat beosztani. — Ennek megfelelőleg egy bevált gyakorlat vázlatát közlöm alább.

A lépcsőima alatt valamelyik miseéneket éneklik.

Az introitust az előimádkozó a pappal egy időben magyarul felolvassa.

A Kyrie-t a pappal latinul közösen mondják.

A Gloria-t közösen magyarul imádkozzák.

A Dominus vobiscum-ra latinul felelnek.

A könyörgéseket az előimádkozó magyarul olvassa fel.

A szentleckét és evangéliumot ugyancsak az

előimádkozó olvassa fel, de az evangélium előtt, a ministráns feleleteit közösen mondják.

Credo alatt állva elmondják az Apostoli hitvallást.

A felajánlási éneket az előimádkozó olvassa fel. — Az ostya felajánlási szövegét magyarul közösen mondják.

Az Orate fratres-re a feleletet magyarul közösen mondják.

A praefacio előtti szövegekre latinul közösen felelnek, majd a praefációt magyarul olvassa fel az előimádkozó. A Sanctust magyarul közösen recitálják.

Ezután az előimádkozó a következő szöveget olvassa fel: Felajánljuk ezt a szentmiseáldozatot a katolikus Anyaszentegyházért, XII. Pius pápáért, X. püspökünkért, magyar hazánkért, keresztény magyar testvéreinkért.

Emlékezzél meg, Uram, szolgálóidról, szenvedő és beteg testvéreinkről és mindazokról, akik itt állnak, akikért ezt a magasztaló áldozatot felajánljuk.

Úrfelmutatáskor a szent test felmutatása után közösen imádkozzák: Ó Jézusom, neked élek, ó Jézusom, neked halok, ó Jézusom, életemben, halálomban, örökre a tied vagyok.

A szent vér felmutatása után pedig: Ó Jézusom, imádlak lelkem mélyéből, szeretlek tiszta szívemből. Jézusom irgalmazz, Jézusom kegyelmezz, Jézusom bocsásd meg bűneimet.

Ezután szentségi éneket énekelnek. Majd az előimádkozó a következőket olvassa:

Emlékezzél meg, Uram, azokról a szolgálóidról és szolgálóidról, akik a hit jelével ékesítve megelőztek és most békességben nyugosznak . . . Kérünk Urunk, ezeket és a Krisztusban nyugvó lelkeket juttasd az égbe, a boldogság, a fény és a

béke honába. Ugyanazon Krisztus Urunk érdemei által. Amen.

A Pater noster előtti Ament közösen felelik, majd az előimádkozó elmondja magyarul: Üdvös parancsok . . . stb., a Miatyánkot pedig közösen imádkozzák.

A Pax Domini-re közösen felelnek.

Az áldozás előtt magyarul közösen elmondják: Tested, Uram, melyet magamhoz vettem . . . stb.

A communiót az előimádkozó olvassa fel.

A mise végén levő feleleteket latinul közösen mondják. Az áldás szavait egyidőben magyarul olvassa az előimádkozó, melyre az egész hívősereg Ament mond.

A Leo-imát a mise után el lehet hagyni, ezért helyette befejezésül énekelnek. — (A Leo-ima elhagyásának lehetőségét v. ö. Tower: Illeinkódex papok és szerzetesek számára. II. kötet 23. oldal.)

A missa recitatura vonatkozólag jegyezzük meg a következőket:

¹ A pap, az előimádkozó és a hívek állandóan ugyanazon hangmagasságban (recitáló hangon) nyugodtan, tagoltan imádkoznak. A pontoknál nem szállnak le, a vesszőnél nem szállnak fel a hanggal.

² A pap alkalmazkodik a hívekhez, tehát nem siet előre, ha azok elmaradnak az imában.

³ A pap hallhatóan mondja azokat a részeket, amelyekre a hívek válaszolnak.

⁴ Az előimádkozó hangosan és érthetően olvas, illetve imádkozik. Ő vezeti a hívek közös imádságát is. Legyen járatos a magyar-latin misekönyv kezelésében. A nagyon szétszórt könyörgéseket tanácsos egy papirosra kiírnia, mert keresgélése sokszor kínos zökkenőt jelent a mise menetében.

Arra az ellenvetésre, hogy így nagyon hosszúra nyúlik a szentmise ideje, tapasztalatból azt lehet felelni: nem kell ettől félni! Résztvettem ilyen

szentmisén, mely előtt rövid szentbeszéd és hirdetés is volt, s az egész kb. 45 percig tartott. Ez igazán nem sok! Kár engednünk egyébként is annak a nyugtalan lelkiületnek, mely a hívek miatt, „nehogy azok megunják“, — mindenképen 30 perc alatt akarja a szentmisét lehajtani beszéddel és áldoztatással együtt. Ez sehogy se fér össze az igazi istentisztelet lélektanával!

Befejezésül megemlítjük még, hogy a missa recitata elkezdéséhez a helyi főpásztor engedélye szükséges, aki bizonyára megadja majd, ha indokoljuk azokat a szempontokat, melyek ezt a misehallgatási módot ajánlják.

Zárószó

Ha mi a szentmisét az iskolában elméletileg az ismertetett módszer szerint megtanítjuk, majd a szentmisében való részvételt a „diákmiséken” a missa recitátával megvalósítjuk, akkor biztosak lehetünk abban, hogy a gyermek felnőtt korában a vasárnapi szentmisén nem vesz majd értelmetlenül részt, azt nem unatkozza át, mert ezek a gyakorlatok olyan mély nyomokat hagynak lelkében, amiket egykönnyen elfelejteni nem lehet. Intelligensebb rétegeknél felnőtt korban felkelti a magyarlátin misekönyv használatának igényét, egyszerűbb lelkek pedig tudják majd, hogy a népének szövege miért változik a mise részeinek megfelelőleg, miért csengetnek stb., vagy az imádságoskönyvek „mise-imádságait” tartalmilag jobban meg fogják érteni.

Hiszem, hogy a megreformált hitoktatás a jövőben majd egyik legfontosabb céljának a szentmise megértetését és helyes hallgatását tartja, de addig is tegyünk meg e téren mindent a rendelkezésünkre álló eszközökkel, melyek közé őszinte jóakarattal és tiszta szándékkal helyezzük ezt a kis munkát.

Forrásmunkák

Tomka Ágoston S. J.: „Theophil“, Hitelemzések. III. kötet. Korda. Bp., 1936.

Kenyeres Lajos: Katolikus élet. (R. k. hittankönyv) III. kiadás. Szent Imre könyvnyomda. Szentes, 1938.

Dr. Mihályfi Ákos: Az Igehirdetés. III. kiadás, Szent István-Társulat. Bp., 1927.

Dr. Mihályfi Ákos: A nyilvános istentisztelet. IV. kiadás. Szent István-Társulat. Bp., 1933.

Dr. Szunyogh Xav. Ferenc O. S. B.: Magyarlatin Missale. Szent István-Társulat. Bp., 1933.

Tartalomjegyzék

Előszó	3
Tájékoztató	5
Első óra: A szentmise fogalmi ismerete	8
Második óra: a) Bevezető rész	14
Harmadik óra: b) A felajánlás és c) Az át- változás	21
Negyedik óra: d) Az áldozás és e) Befejező rész	31
Ötödik óra: A szentmise szemléltetve	41
Függelék. A liturgikus misehallgatás	46
Zárószó	50
Forrásmunkák	51

